

MEÂLİMÜ'L-YAKÎN FÎ SÎRETİ SEYYİDİ'L-MÜRSELİN'İN MUHTEVASI ÜZERİNE

Abdulsamet ÖZMEN¹

ÖZET

16. yüzyıl klasik Türk edebiyatı'nın en önemli müelliflerinden biri de Bâkî'dir. Müellif, biri hacimli Türkçe Dîvân ve diğerleri de tercüme mensur olmak üzere kayda değer bazı eserler kaleme almıştır. Çağdaşı şairler arasında daha çok din dışı şiirleriyle bilinen Bâkî, şiirlerinde eksik bıraktığı dinî muhtevayı tercüme mensur eserleriyle tamamlamıştır. Müellifin tercüme ettiği eserlerin tamamı dinî muhtevalı eserlerdir. Bâkî'nin tercüme ettiği mensur eserlerden biri de İmâm-ı Kastallânî'nin el-Mevâhibü'l-Ledüniyye bi'l-Minâhi'l-Muhammediyye adlı siyerine Meâlimü'l-Yakîn fî Sireti Seyyidi'l-Mürselin adıyla yaptığı tercümedir.

Bâkî'nin mensur eserlerinde kullandığı dil ve üslup manzum eserlerine göre farklılık arz etmektedir. Dîvân'ında sağlam ve sanatlı cümle yapısıyla bilinen Bâkî, mensur eserlerinde daha çok kullandığı sade Türkçeyle okuyucuların karşısına çıkmaktadır. Çalışmamızın konusu 16. yüzyılın en önemli tercüme siyerlerinden olan Meâlimü'l-Yakîn fî Sireti Seyyidi'l-Mürselin adlı eserin muhteva bakımından incelenmesidir. Eserin muhtevası eserde geçen gaza ve seriyyeler, Hz. Peygamber'in şahsî hayatı ve ibadetleri olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İmâm-ı Kastallânî, Mevâhibü'l-Ledüniyye, Bâkî, Meâlimü'l-Yakîn, Siyer.

ON THE CONTENT OF MEALİMÜ'L-YAKİN FÎ SİRETİ SEYYİDİ'L-MÜRSELİN

ABSTRACT

One of the most important authors of 16th century classical Turkish literature is Baki. The author has written some noteworthy works, one of them being a volume Turkish Divan and others being translated prose. Among his contemporary poets, Baki, who is known for his non-religious poems, completed the religious content which he left incomplete in his poems with his prose works. All the works translated by the author are religious works. One of the prose works translated by Baki is the translation of Imam-ı Kastallani into al-Mevahibü'l-Ledüniyye bi'l-Minahi'l-Muhammediyye by the name of Mealimü'l-Yakin fi Sireti Seyyidi'l-Mürselin.

The language and style used by Baki in his prose works differ according to verse works. Known in Divan with a solid and artistic sentence structure, Baki is seen in plain Turkish, which he mostly uses in his prose works. The subject of our study is the analysis of the work of Mealimü'l-Yakin fi Sireti Seyyidi'l-Mürselin which is one of the most important interpreters of the 16th century. The content of the work in the work of gaza and seriyyeler, Hz. Prophat's life and worship of the Prophet are evaluated under two headings.

Key Words: Imam-ı Kastallani, Mevahibü'l-Ledüniyye, Baki, Mealimü'l-Yakin, Siyer.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, asametozen@gmail.com

GİRİŞ

16. yüzyılın ve klasik Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biri olarak kabul edilen Bâkî (ö. 1600), İstanbul'da doğmuştur. Şairin asıl adı, Mahmud Abdalbâkî'dir. Müellif, varlıklı bir aileden gelmemesine rağmen sahip olduğu kişisel yeteneği ile kendini -ilim bakımından- yetiştirme imkanını bulmuş ve genç yaşta şiire sardığı merakla -başta Zâtî olmak üzere- birçok şair ve ilim adamının takdirini kazanmıştır. (Pala 1998: 11-12; Timurtaş 1987: 1)

Yaşadığı devirden günümüze kadar -başta edebî kaynaklar olmak üzere- birçok kaynak, Bâkî'den saygı ve övgüyle bahsetmiş, onu sultan-ı şuarâ ünvanıyla vasıflandırmıştır.

Bâkî'nin eserlerini muhteva olarak ikiye ayırmak mümkündür. Manzum eserlerinde dinî muhtevaya pek yer vermeyen Bâkî'nin, sahip olduğu dinî birikimi mensur eserlerinde açık bir şekilde görmek mümkündür. Bâkî, *Dîvân*'ında dinî konulara yer vermemiştir; ancak *Meâlimü'l-Yakîn fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn*, *Fezâil-i Mekke*, *Fezâil-i Cihâd* ve *Terceme-i Hadîs-i Erbaîn* adlı mensur eserleriyle şiirlerinde eksik kalan dinî muhtevayı tamamlamıştır. (Poyraz, Tergip 2010: 136)

Bâkî, edebiyat sahasında sayısal olarak daha çok mensur eser kaleme almıştır. Bu eserlerin tamamına yakını tercüme mahiyetini taşımaktadır. Ancak Bâkî, bu eserleri tercüme ederken bu eserlere çeşitli katkılarda da bulunmuştur. Bundan dolayı müellifin mensur eserlerinin hem tercüme hem de telif özelliğini taşıdığı söylenebilir. Bâkî'nin mensur eserlerinden *Meâlimü'l-Yakîn fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn* adlı eseri hakkında aşağıda bazı değerlendirmelerde bulunulacaktır.

1. Meâlimü'l-Yakîn fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn

Bâkî'nin tercüme olan mensur eserlerinin en önemli ve hacimli olanı *Meâlimü'l-Yakîn fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn*'dir. Eser, İmâm Sihâbüddîn Ahmed bin Hatîbi'l-Kastallânî'nin (1448-1517) *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye bi'l-Minâhi'l-Muhammediyye* adlı eseri esas alınarak meydana getirilen bir siyer kitabıdır. Mezkûr eser, İslam ülkelerinin çoğunda rağbet görmüştür. Müellif, bu eseri tercüme ederken başka eserlerden de yararlanarak tercümesini meydana getirmiştir (Küçük 1988: 40).

Meâlimü'l-Yakîn fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn'in yurt içinde pek çok nüshası mevcuttur². Çalışmamıza konu olan nüsha ise Topkapı Sarayı Müzesi, Ahmet III, 489 katalog numaralı nüshadır. Nüsha 977/1569 yılında istinsah edilmiştir. 718 varaktan müteşekkil olan nüsha yer yer harekeli yazılmıştır. Nüshada Arapça ibâre, ayet, hadis ve konu başlıkları kırmızı yazılmıştır.

Eser, Sokullu Mehmed Paşa(ö.1579)'nın teşvikiyle kaleme alındığı bilinmektedir. Eser'in İstanbul'da 1569'da tercüme edildiği ve tercümenin Zilhicce ayının başlarında tamamlandığı, eserin Topkapı Sarayı Müzesi

² Eserin nüshaları hakkında detaylı bilgi için bk. (Poyraz, Tergip 2010: 130-142)

Kütüphanesi Ahmed III. (489), Emanet Hazinesi (1150) ile Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi (65) nüshalarındaki istinsah kaydından anlaşılmaktadır.

Eser, dil ve üslûp olarak 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesi özelliklerini barındırmaktadır. Eserin mukaddime kısmı haricindeki bölümler ve konular sade ve anlaşılır bir Türkçeyle kaleme alınmıştır. Eserin mukaddime kısmı ise oldukça süslü ve sanatlı bir üslûpla kaleme alınmıştır.

1.1. Eserin Mukaddime Kısmı

Müellif eserin mukaddime kısmında, bu eserin tercüme edildiği eser ve tercüme edilen eserin müellifi hakkında bilgi vermiştir. Müellif yine aynı şekilde bu bölümde tercüme sonucunda meydana gelen esere verilen isim (Meâlimü'l-Yakîn fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn) ve tercüme olan bu eserin meydana gelmesine sebep olan kişiden (Sokullu Mehmet Paşa) bahsetmiştir. Bunun dışında eserin mukaddime kısmında telif eser olan Mevâhibü'l-Ledüniyye adlı eserin tercümesi olan Meâlimü'l-Yakîn adlı eserin sebep-i telif veya tercümesinden de bahsedilmiştir.

Alıntı yaptığımız metinler, mezkûr eserin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Ahmed III Kitaplığı, 489 nolu nüshasından alınmış olup "T" şeklinde kısaltılmıştır. Aşağıda açıklamaları ve ardından metinleri verilen bölümler mezkûr eserin mukaddime kısmından alınmıştır.

1.1.1. İmâm-ı Kastallânî

Bâkî, eserinin mukaddimesinde İmâm-ı Kastallânî'yi "Ayrıca Müslüman topluluğunun şeyhü'l-islâmî; hak (doğru) yolların ve iyi yerlerin rehber(eriştiren); Allah'ın âlim, kâmil şeyhi; din ve milletin güneşi Ahmed bin el-Hatîb el-Kastallânî...." sözleriyle tavsif etmiştir. Konu ile ilgili müellifin ifâdeleri aşağıda gösterilmiştir.

"Huşûşâ şeyhü'l-islâm ve'l-müslimîn mürşid-i mesâlikî'l-hakk ve menâzili'l-yakîn eş-Şeyhü'l-kâmilî'l-âlimî'r-Rabbânî şemsü'l-millet ve'd-dîn Ahmed bin el-Hatîb el-Kastallânî..." [T-2a/20-22]

1.1.2. Mevâhibü'l-Ledüniyye

İmâm-ı Kastallânî'nin siyere dair olan bu eseri, Bâkî'nin *Meâlimü'l-Yakîn Fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn* adlı eserinin mukaddimesinde, *Mevâhibü'l-Ledüniyye*'yi "Ahmed bin el-Hatîb el-Kastallânî (Allah onu Firdevs cennetlerinin sâkinlerinden etsin. Onun lütfunu çoğaltıp günahlarını örtün.) tarafından kaleme alınan ve *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye bi'l-Minahî'l-Muhammediyye* ile adlandırılmış olan bu pek güzel kitap -şüphesiz o (kitap) hayırlı bir dost ve arkadaşır- halk arasında lutf ve olgunluk vasfı ile tam olarak şöhret bulmuştur. (*Mevâhibü'l-Ledüniyye*) güzel üslûp ve manalı sözleriyle asrının âlimleri ve döneminin erdemli kişileri tarafından beğenilmiştir. Hakikaten o

güzel kitap, siyah peçe(kap)li bir yasemindir ki güzel sözleri zarîf kimselerin güzel sözleri gibi gönle ferahlık verir ve (o kitap) güzel manaları ile, (kişiye) ruh bahşeder ve sonra yüz(ün)e gelen can gibidir. (O kitap) cennet avlulu çimenlik ve güzel kokulu bir bahçedir” cümleleriyle tavsif etmiştir. Eserde konu ile ilgili müellifin cümleri aşağıda Latinize edilmiştir.

“Aḥmed bin el-Ḥaṭîb el-Ḳaṣṭallānî eskenehü'llāhe ferādise cinānehü ve teḡammedehü bi mezîdi ḡufrānehü ḥizmetlerine mensüb olan Mevāhibü'l-ledüniyye bi'l-minahî'l-Muḥammediyye birle mevsüm olan kitāb-ı nefis maşdüka-i inneḥü ḥayrun karînün ve celisün ki beyne'l-enām mezîd-i faẓl u meziyyet-i kemālle iştihār-ı tām ve i'tibār-ı mā-lā-keḷām bulmuşdur ve ḥüsn-i edā ve 'uzviyyet-i lafz-ı ma'nayla maḡbül-i 'ulemā'-i 'aşr ve füzalā'-i eyyām vāḳı' olmuşdur. El-ḥaḳ ol kitāb-ı müsteṭāb bir semen-i ruḥsār-ı müşḡin-niḳābdur ki elfāz-ı ābdārı ḡüftār-ı şîrîn-suhenān-ı nādire-ḡüy gibi cān-fezā ve ma'ānî-i leṭāfet-şî'ārî ḥande-i ḡül-'izārān-ı ḡüşāde-rüyı mānende-i ruh-baḥş u revānāsādur ve bir çemenzār-ı cennet-cenāb ve ravza-i 'anberîn-türābdur” [T-2a/22-23;2b/1-6]

1.1.3. Abdalbâkî Mahmud

Müellif, mezkûr eserinin mukaddime kısmında kendisini “Bu fakir ve gönlü kırık olan hakîr, yardımcısı olmayan düşkün zelîl, pençesi (eli) kırık yaralı, hileli şerhlerin yaralı tırnaklı olan Abdalbaki” sözleriyle tarif etmiştir. Konu ile ilgili Bâkî'nin cümleleri aşağıda gösterilmiştir.

...bu fakîr ü ḥaḳîr-i şikeste-zamîr ve zelîl-i üftāde-i bî-destḡîr mecrūḥ-ı maḡālib-āzār ve āzürde-azfār-ı meḳāyid-eşrār 'Abdu'l-bāḳî [T-2b/10-11]

1.1.4. Sokullu Mehmet Paşa

Bâkî'nin eserinin mukaddime bölümünde sözünü ettiği kişilerden biri de kendisini bu eseri tercüme etmeye cesaretlendiren Sokullu Mehmet Paşa'dır. Müellif, Sokullu Mehmet Paşa'yı ve onun mezkûr eserin ortaya çıkmasındaki etkisini “Büyük sadrazam ve mareşal Muhammed Paşa (Sokullu Mehmed Paşa), (Allah onu umduklarına nail, korkularından muhafaza etsin.) hazretleri tarafından adı geçen kitabın (*Meâlimü'l-Yakîn Fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn*) tercüme ve tefsiri için buyruḡun (emrin) ortaya çıkmasıyla bu eser kaleme alınmıştır.” cümleleriyle dile getirmiştir. Konu ile ilgili mezkûr eserden yapılan alıntılar aşağıda gösterilmiştir.

“El-vezîrü'l-a'zamî'l-a'lā ve'l-müşîri'l-mu'azzamî'l-mu'allā Muhammed Paşa vefekahullāhi li mā yeşā'ü ve ḥamāhü 'ammā yaḥşā ḥazretleri şavbından kitāb-ı mezkûruñ terceme ve tefsîri bâbında fermān-ı 'ālî şeref-şudür bulup anlaruñ imā-yı sa'ādet-simā ve imdād-ı işāret-i beşāret-intimāları berekātıyla nihāl-i mevzün ḥarekāt-ı kalem-i riyāz-ı rakamda ḥurāma gelüp şāḥsār-ı endişe ve efkār-ı şāḥāyif-i beyāna ḡül-rîz ve nesāyim-i ḥāṭır-ı bî-ḳarār şafāḥāt-ı kāfura 'anber-bîz olmaḡa başladı.” [T-3a/5-9]

1.1.5. Eser Kaleme Alırken Yararlanılan Kaynaklar

Eserin mukaddime kısmında Bâkî, eserin telif ve tercümesinde yararlanılan kaynakları “(İmâm-ı Kastallanî) eserini te’lif ederken tefsir ve hadis kitapları, (kendinden) önceki ve sonraki(kitap)ler ve maânî (lügat ve sentaks) ilmi, kelâm, tıp, tarih siyer gibi faziletlerle dolu -sayıl- yüzden fazla (bilim dalından yararlanmış) Burada isimlerini saymaya kalkışmak makul olmadığı için detaya girilmemiştir.” şeklinde özetlemiştir. Konu ile ilgili Bâkî’nin cümleleri aşağıda gösterilmiştir.

“Ve me’ḥaz-ı te’lif olan kütüb-i tefâsîr ü eḥādîṣ ve uşûl u fîrû‘ ve ma’ânî vü kelâm, tıbb ve tevârîḫ ü siyer ve sâ’ir fûnûn-ı fezâ’il-meşḥûn ta’dâd olınsa yüzden efzûn olup bu maḳâmda irâd-ı esâmîsi ḥadd-i i’tidâlden bîrûn olmağın tafşîli terk olındı.” [T-3b/9-11]

1.1.6. Eserin Adı

Bâkî, eserin adını “Meâlimü'l-yakîn Fî sîreti Seyyidi'l-mürselîn ile adlandırılmıştır” cümleleriyle dile getirmiştir. Konu ile ilgili Bâkî’nin cümleleri aşağıda Latinize edilmiştir.

“Me’âlimü'l-yakîn fî sîreti Seyyidi'l-mürselîn birle tesmiye kılınup...” [T-3b/13-14]

1.1.7. Eserin Sebeb-i Telif veya Tercümesi

Müellif eserinin telif sebebini on maksat çerçevesinde açıklamıştır. Eserin sebeb-i telifini izah eden maddeler başta açıklamaları verilmek üzere aşağıda zikredilmiştir.

Birinci maksat; Nebilerin sultanı Hazret-i Peygamber’in -en saf selâm ve en temiz salavatlar onun üzerine olsun- ruhlar âleminde risalet tacıyla vazifelenmesi hakkındadır.

Makşad-ı Evvel, Sultân-ı enbiyâ ‘aleyhi mine’ş-şalavâti ezkāhâ ve mine’t-taḥiyyâti eşfâhâ ḥazretinüñ ezel-i âzâlda tâc-ı ibtihâc-ı risâletle ser-efrâz olup nigîn-i engüşterin-i nübüvveti nakş-ı ḥâtemü’n-nebiyyîn birle tezyîn kılınduğunuñ beyânındadır. [T-3b/14-17]

İkinci maksat; Hazret-i Peygamber’in Kur’ân, Tevrat, İncil, Zebûr, başka semâvî suhuf lar ve peygambere ait hadislerde geçen isimleri hakkındadır. (Hz. Peygamber’in) şerefli evladları, ismetli hanımları, amca ve halaları, süt kardeşleri, babaannesi, hizmetkarları, köleleri, azat edilmiş köleleri, muhafızları, katipleri, islam topluluğuna gönderdiği mektupları, çevre hükümdarlarla gerçekleşen mektuplaşmaları, savaş aletleri, yük ve binek hayvanları, hizmetine gelen elçileri burada zikr edilmiştir.

Mağşad-ı Şânî, Ol hazretüñ Kur'ân-ı 'azîm'de ve Tevrât ve İncil'de ve Zebür'da ve sâ'ir şuhuf-ı semâviyye ve ehâdiş-i nebeviyyede vâkı' olan esâmîsi beyânındadır ve evlâd-ı kirâmı ve ezvâc-ı tahîrâtı ve 'ammleri ve 'ammetleri ređâ'en karındaşları ve ceddeleri ve hizmetkârları ve kulları ve mu' taqları ve hârisleri ve kâtibleri ve ehl-i İslâm'a irsâl itdüğü mektüb-ı şerîfleri ve mülük-i eţrâfla vâkı' olan mürâselâtı ve âlât-ı harbi ve devâbbı ve hidmet-i şerîflerine gelen elçiler bunda mezkûrdur. [T-3b/17-22]

Üçüncü maksat; Hazret-i Peygamber'in mükemmel yaratılışı, yüz güzelliği, razı olunan ahlakı ve beğenilmiş huyları hakkındadır.

Mağşad-ı Sâlis, Ol hazretüñ şallallâhu 'aleyhi ve sellem kemâl-i hilâti ve cemâl-i şüreti ve ahlâk-ı rażiyyesi ve hışâl-i marziyyesi beyânındadır. [T-3b/23; 4a/1]

Dördüncü maksat; Hazret-i Peygamber'in nübüvvetinin gerçekliği ve peygamberliğine işaret eden mucizeler ve ayetler ve kerametler hakkındadır.

Mağşad-ı Râbi', Ol hazretüñ şallallâhu 'aleyhi ve sellem şıdk-ı nübüvvet ve şübüt-ı risâletine dâll olan mu' cizât-ı bâhire ve haşâyîş-i âyât ve bedâyi' -i kerâmât-ı zâhiresi beyânındadır. [T-4a/1-3]

Beşinci maksat; Hazret-i Peygamber'in miraca yükselip Allah'ın huzuruna çıkması ve Allah'la görüşmesi sebebiyle imtiyaz (ayrıcılık) bulması hakkındadır.

Mağşad-ı Hâmis, Ol hazretüñ şallallâhu 'aleyhi ve sellem pây-e-i mi' râcla ser-efrâz olup pişgâh-ı hazret-i ' izzetde envâ' -i teşrifât-ı mükâleme ve müşâhede birle şeref-i imtiyâz bulduğunuñ beyânındadır. [T-4a/3-5]

Altıncı maksat; Hazret-i Peygamber'in Kur'ân-ı Kerîm'de nübüvvetinin doğruluğu, (Hazret-i Peygamber'in peygamber olarak gönderilişinin ortaya çıkmasına şahadet eden kutsal ayetler hakkındadır. (Hz. Peygamber'in) peygamberliğinin ortaya çıkması; makamının, onur ve derecesinin yüksekliği; sünnete tabi olması; Tevrat, İncil ve diğere semâvî kitaplarda onun azamet ve iyilikle anılması bu babda zikredilmiştir.

Mağşad-ı Sâdis, Ol hazretüñ şallallâhu 'aleyhi ve sellem Kur'ân-ı 'azîm ve Kitâb-ı kerîmde şıdk-ı nübüvvet ve şübüt-ı bi' şetine şahâdet iden âyât-ı kerîmenüñ beyânındadır. Ve tahkîk-ı risâlet ve ' uluvv-ı menzilet ve mekânati

üzre vâkı' olan kısımlar ve ittibâ'-ı sünnet ve vücüb-ı tâ'atine müte'allık olan delâ'il ve anuñ hakkında enbiyâ 'aleyhimü's-selâmdan aḥz olunan 'ahd u mişâklar ve Tevrât ve İncil'de ve sâ'ir kütüb-i âsmânide envâ'-ı ta'zîm ve tebcil birle zıkr-i cemîli cereyân itdügi bunda mezkûrdur. [T-4a/5-10]

Yedinci maksat; Hz. Peygamber'i sevmek ve onun sünnetine tabi olmak hakkındadır. (Hz. Peygamber'in) al, ashap ve tabi olanlarına muhabbetin vacip olması ve (O'na) salat ve selam etmenin hükümleri burada beyan edilmiştir.

Maqşad-ı Sâbi', Ol ḥazretüñ şallallâhu 'aleyhi ve sellem vücüb-ı maḥabbet ve ittibâ'-ı sünneti beyânındadır. Kezâlik âl ve aşhâb ve etbâ'ına maḥabbet vâcib idügi ve şalât u selâm itmenüñ aḥkâmı bunda beyân olunur. [T-4a/10-12]

Sekizinci maksat; Hz. Peygamber'in hasta olan kişilere tavsiye ettiği ilaçlar, rüya tabirleri ve gaybdan haber vermesi hakkındadır.

Maqşad-ı Şâmin, Ol ḥazretüñ şallallâhu 'aleyhi ve sellem emrâz u 'ilel şâhiblerine 'ilâcı zıkrindedür ve ta'bir-i rü'yâsı ve muğayyebâtdan iḥbârı beyânındadır. [T-4a/12-14]

Dokuzuncu maksat; Hz. Peygamber'in ibadetleri, zikirleri ve niyazları (yalvarmaları) hakkındadır.

Maqşad-ı Tâsi', Ol ḥazretüñ şallallâhu 'aleyhi ve sellem tâ'ât ü 'ibādâtı ve ezkâr u ed'iyesi beyânındadır. [T-4a/14-16]

Onuncu maksat; Allah'ın Hz. Peygamber'i cennete davet etmekle nimetini ve izzetini tamamlamak hakkındadır.

Maqşad-ı 'Aşir, Ḥaḳ sübhānehü ve te'âlâ ol ḥazreti ḥazîre-i ḳuds ve civârına da'vetle itmâm-ı ni'met ve ikmâl-i 'izzet itdüginüñ beyânındadır. [T-4a/16-17]

1.2. Eserin Muhtevası

1.2.1. Eserde Geçen Gaza ve Seriyeler

Meâlimü'l-Yakîn adlı eseri muhteva olarak ikiye ayırmak daha doğru olacaktır. Birincisi Resûlullah ve diğer sahabîlerin gaza ve seriyyelerini ihtivâ etmektedir.

Müellif, eserinde seriyye ve gazaları anlatmaya başlamadan önce aşağıdaki açıklayıcı bilgileri vermiştir.

“Şöyle bilinsin ki Arap dilinde **seriyye** az ve (bir işe) yarayan askere derler ki (sayısı) dört yüz asker olsun. Beş kişiden dört yüze kadar kaç kişi olursa olsun buna **seriyye** denir. Örneğin beş kişi, altı kişi, on kişi, elli kişi, yüz kişi, dört yüz kişiye kadar seçkin kimselerden oluşursa (buna) **seriyye** denilir. Bazılarına göre bu sayı beş yüze kadar da olsa yine **seriyye** diye adlandırılır. Ama doğrusu evvelki görüştür. Asker sayısı beş yüzden fazla olursa buna **menser** derler. Asker sayısı sekiz yüzden fazla olursa buna **ceyş** (ordu) derler. Asker sayısı dört binden fazla olursa buna **huckal** derler. Asker sayısı çok fazla olursa buna **hamîs** derler. Etrafa dağılan askerlere **ba's** (gönderme) derler. Bir yerde toplanıp duran askere **ketîbe** (birlik) derler. Arap fasîhleri asker konusunda bu kadar açıklama yapmışlardır.”³

Çalışmamıza konu eser, Resûlullah'ın hayatının Medine dönemini ihtivâ etmektedir. Bunun delil olarak eserde Hicretin sekizinci ayı ile Hicretin on birinci yılı arasında meydana gelen gaza ve seriyyelerin bazıları aşağıda zikredilmiştir. Aşağıdaki tabloda eserde geçen seriyye ve gazaların adları ve -bazıları verilmemiş olmakla beraber- meydana geliş tarihleri verilmiştir.

Seriyye/Gaza adı	Meydana geldiği tarih
Seriyye-i 'Ubeyde bin El-Hâriş [50b/23]	Hicretin sekizinci ayı
Seriyye-i Sa' d bin Ebî Vaqqâş [51a/5]	Hicretin dokuzuncu ayı
Ġazve-i Veddân/Ġazve-i Ebvâ' [51a/9]	Hicretten sonra on ikinci ayın başı
Ġazve-i Buvât [51a/17]	Hicretten on üç ay sonra Rebülevvel ayı
Ġazve-i 'Uşeyre [51a/22]	-
Ġazve-i Bedrû'l-ülâ [51b/5]	-
Seriyye-i 'Abdullah bin Caşş [51b/12]	Hicretin on yedinci ayı Recep ayı
Ġazve-i Bedr-i Kübrâ [55a/7]	-
Seriyye-i 'Umeyr bin 'Adiyyi'l-ġaţemî [67a/6]	Hicretin on dokuzuncu ayı Ramazan ayı

³ Eserin orijinal metni için bk. (T-51b/9-16)

Seriyye-i Sâlim bin 'Umeyr [67a/21]	-
Ġazve-i Benî Kaynukā' [67b/5]	Şevvâlin ortası Cumartesi günü
Ġazve-i Sevik [68a/20]	Hicretin yirmi ikinci ayı olan Zilhiccenin beşinci günü
Seriyye-i Muhammed bin Mesleme [69b/11]	Hicretin yirmi beşinci ayı Rebülevvelin on dördüncü günü
Ġazve-i Enmâr [70a/7]	Hicretin yirmi beşinci ayı Rebülevvelin on ikinci günü
Ġazve-i Baḫrân/Ġazve-i Benî Süleym [70b/18]	-
Seriyye-i Zeyd bin Ḥâriş [71a/1]	Hicretin yirmi sekizinci ayı Cemâziyelahir ayı
Ġazve-i Uḫud [71a/12]	Hicretin üçüncü yılı Şevvâl ayının on biri Cumartesi günü
Ġazve-i Ḥamra 'ü'l-esed [80b/12]	Hicretin üçüncü yılı Şevvâl ayının on ikisi Pazar günü
Seriyye-i Ebî Seleme [81b/13]	Hicretin otuzbeşinci ayı Muharrem ayı içinde
Seriyye-i 'Abdullâh bin Üneys [81b/17]	Hicretin otuzbeşinci ayı Muharrem ayı içinde
Seriyye-i 'Aşım bin Şâbit [82a/6]	Hicretin otuz altıncı ayı Safer ayı içinde
Seriyye-i Münzir bin 'Amr [83b/9]	-
Ġazve-i Benî en-naḫîr [84b/9]	Hicretin dördüncü yılı Rebülevvel ayı içinde
Ġazve-i Zâtü'r-riḳâ' [86b/20]	Bu gazanın meydana geliş tarihinde alimler arasında ihtilaf vardır. Muhammed bin İshak'a göre, Hicretin dördüncü yılı Rebülahir ayı ile Cemâziyelevvel ayı içinde; İbn Sa'd ve İbn Hibbân'a göre, Hicretin beşinci yılı Muharrem ayında; Ebû Ma'ser'e göre, Hicretin beşinci yılı Zilkade ayı içinde bu gazvenin meydana geldiği bilinmektedir.
Ġazve-i Bedr-i Şuḡrâ [88a/3]	Zâtürrikâ gazvesinden sonra Şabân ayı içinde
Ġazve-i Dümetü'l-cendel [88a/17]	Hicretin kırk dokuzuncu ayı Rebülevvel ayı içinde

Ġazvetü'l-Müreyisî/Benî Muştalık [88b/7]	Hicretin beşinci yılı Şabân ayının ikisi
Ġazve-i Ahzâb/ Hendeğ Ġazâsı [89a/23]	-
Seriyye-i Muhammed bin Mesleme [94a/21]	Hicretin altıncı yılı Muharrem ayının onu
Ġazve-i Benî Lihyân [94b/16]	Hicretin altıncı yılı Rebülevvel ayı
Ġazvetü'l-gâbe [95a/7]	Bu gazanın tarihinde ihtilaf vardır. Ancak İmâm-ı Buhârî ve Müslim'e göre Hicretin altıncı yılı Rebülevvel ayı
Seriyye-i 'Ukâse bin Maḥsen [95b/2]	Hicretin altıncı yılı Rebülevvel ayı
Seriyye-i Muhammed bin Mesleme [95b/7]	Hicretin altıncı yılı Rebülevvel ayı
Seriyye-i Zeyd bin Hârişe [95b/18]	Hicretin altıncı yılı Rebülevvel ayının ahirinde
Seriyye-i Zeyd bin Hârişe [96a/3]	Hicretin altıncı yılı Cemâziyelevvel ayı
Seriyye-i Zeyd bin Hârişe [96a/18]	Hicretin altıncı yılı Cemâziyelevvel ayının ahirinde
Seriyye-i Zeyd bin Hârişe [96a/22]	Hicretin altıncı yılı Cemâziyelevvel ayının ahirinde
Seriyye-i Zeyd bin Hârişe [96b/15]	Hicretin altıncı yılı Receb ayı
Seriyye-i 'Abdu'r-raḥmân bin 'Afv [96b/18]	Hicretin altıncı yılı Şabân ayı
Seriyye-i 'Ali bin Ebî Tâlib [97a/6]	-
Seriyye-i Zeyd bin Hârişe [97a/11]	-
Seriyye-i 'Abdullâh bin 'Uteyk [97b/1]	Hicretin altıncı yılı Ramazan ayı
Seriyye-i 'Abdullâh bin Revâḥa [97b/17]	-
Seriyye-i Kürz bin Câbir [98a/12]	Bu seriyyenin meydana geldiği tarih hakkında ihtilaf vardır. Ama İmam-ı Buhârî'ye göre Hicretin altıncı yılı Zilkade ayı
Seriyye-i 'Amr bin Ümeyye [98b/4]	-
Sefer-i Hudeybiye [99a/11]	Hicretin altıncı yılı Zilkade ayının ilk günü
Ġazve-i Hıyber [103b/18]	Hicretin yedinci yılı Muharrem ayının son günleri
Feth-i Vâdi'l-Kurâ [108a/5]	Hicretin yedinci yılı Cemâziyelevvel ayı

Seriyye-i 'Ömer bin Hattâb [108a/12]	Hicretin yedinci yılı Şabân ayı
Seriyye-i Hâzret-i Ebî Bekr-i Şiddîk [108a/17]	Hicretin yedinci yılı Şabân ayı
Seriyye-i Bîşr bin Şa' d-ı Enşârî [108a/20]	-
Seriyye-i Gâlib bin 'Abdullâhü'l-Leyşî [108a/23]	Hicretin yedinci yılı Ramazan ayı
Seriyye-i Bîşr bin Şa' d-ı Enşârî [108b/13]	Hicretin yedinci yılı Şevvâl ayı
'Umretü'l-kažiyye/'Umretü'l-każâ [108b/21]	-
Seriyye-i İbn Ebi'l-'Evcâ-ı Selemî [110b/13]	Hicretin yedinci yılı Zilkade ayı
Seriyye-i Gâlib bin 'Abdullâhü'l-Leyşî [110b/18]	Hicretin sekizinci yılı Safer ayı
Seriyye-i Şucâ' bin Vehbi'l-Esedî [111a/3]	Hicretin sekizinci yılı Rebülevvel ayı
Seriyye-i Ka' b bin 'Ömeyri'l-Gıffârî [111a/9]	Hicretin sekizinci yılı Rebülevvel ayı
Ġazve-i Mûte [111a/16]	Hicretin sekizinci yılı Cemâziyelevvel ayı
Seriyye-i 'Amr bin 'Âş [112b/23]	Hicretin sekizinci yılı Cemâziyelahir ayı
Seriyye-i 'Ubeyde bin el-Cerrâh [113a/17]	Hicretin sekizinci yılı Receb ayı
Seriyye-i Ebî Kâtâde [113b/20]	Hicretin sekizinci yılı Şabân ayı
Seriyye-i Ebî Kâtâde [114a/1]	-
Feth-i Mekke Şerrefehu'llâhe Te'âlâ [114b/3]	-
Seriyye-i Hâlid bin Velid [124a/1]	-
Seriyye-i 'Amr bin el-'Âş [124a/14]	-
Seriyye-i Şa' d bin Zeyd [124a/19]	-
Seriyye-i Hâlid bin Velid [124b/4]	Şevvâl ayı
Ġazve-i Huneyn [124b/23]	Hicretin sekizinci yılı Şevvâl ayı
Seriyye-i Ebî 'Âmir el-Eş'arî [127a/14]	-
Seriyye-i Tufeyl bin 'Amr ed-Devsî [127b/16]	Şevvâl ayı
Ġazve-i Tâ'if [128a/8]	-
Seriyye-i Kuṭbe bin 'Âmir [131a/1]	-
Seriyye-i Daḥḥâk bin Süfyân [131a/7]	Hicretin dokuzuncu yılı Rebülevvel ayı
Seriyye-i 'Alkame bin Mücezziz [131a/10]	Hicretin dokuzuncu yılı Rebülahir ayı

Seriyye-i 'Alî bin Ebî Tâlib [131b/2]	Hicretin dokuzuncu yılı Rebûlâhir ayı
Seriyye-i 'Ukâşe bin Mişşan [131b/9]	-
Qışşa-i Ka' b bin Züheyr [131b/12]	-
Ġazve-i Tebûk [132b/11]	Hicretin dokuzuncu yılı Receb ayı
Seriyye-i Üsâme bin Zeyd bin Hârişe [138a/15]	Hicretin on birinci yılı Safer ayının son pazartesi günü

1.2.2. Hz. Peygamber'in Şahsî Hayatı ve İbadetleri

Eserin muhtevasının ikinci bölümünü ise Hz. Peygamber'in şahsî hayatı ve ibadetleri teşkil etmektedir. Müellif, eserinde Hz. Peygamber'in şahsî hayatına çok önemli bir yer ayırmıştır. 718 varaktan oluşan eserin 139a'dan sonraki varaklar Hz. Peygamber'in şahsî hayatı ve ibadetlerine ayrılmıştır. Müellif, Hz. Peygamber'le alakalı konuları çeşitli başlıklar altında kaleme almıştır. Mezkûr eserde geçen ve Resulullah'ı anlatan başlıklar varak ve satır numaralarıyla beraber aşağıda gösterilmiştir.

Makşad-ı Şânî: Ol hazretüñ Qur'an-ı 'azîmde ve Tevrat ve İncil'de ve Zebûr'da ve sâ'ir şuhuf-ı semâviyyede ve ehâdiş-i şâhîhada vâkı' olan esmâ'-i şerîfesi beyânındadır. [139a/21]

Bu kısım on faşl üzerine binâ edilmiştir. [139b/4]

Faşl-ı Evvel: Esmâ'-i şerîfesi beyânındadır. [139b/4]

Faşl-ı Şânî: Ol Resûl'ün evlâd-ı kirâmı zikrindedür. [148b/19]

Faşl-ı Şâliş: Ol hazretüñ hatunları ve câriyeleri beyânındadır. [151a/10]

Faşl-ı Râbi': Ol hazretüñ 'ammleri ve 'ammeteleri ređâ'en karındaşları ve ceddeleri beyânındadır. [157b/7]

Faşl-ı Hâmis: Resûlu'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hazretinüñ hizmetkârları ve âzâdluları ve bekçileri beyânındadır. [161b/3]

Faşl-ı Sâdis: Ol hazretüñ ümerâsı ve elçileri ve kâtibleri ve mektûbları beyânındadır. [163a/19]

Faşl-ı Sâbi': Ol hazretüñ mü'ezzinleri ve haţibleri ve şu'arâsı ve hâdimleri beyânındadır. [174b/22]

Faşl-ı Şâmin: Ol hazretüñ âlât-ı harbi beyânındadır. [175b/20]

Faşl-ı Tâsi': Ol hazretüñ atları develeri ve sâyir tavarları beyânındadır. [177a/11]

Faşl-ı 'Âşir: Ol hazrete eţraf-ı mülûk ve ümerâsından gelen elçiler beyânındadır. [178a/2]

Nev'-i Şânî: Ol hazretüñ libâsı ve firâşı beyânındadır [254b/19]

Nev'-i Râbi': Ol çeşm-i çerâğ-ı cihân baht-ı bîdâr-ı 'âlem ve 'âlemiyânun be-muktezâ-yı beşeriyet miqdâr-ı hâcet-i istirâhatları beyânındadır [274b/14]

Makşad-ı Râbi': Ol hâzretün şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem şeref ve 'azm şıdk-ı nübüvvet ve sübüt-ı risâletine dâll olan mu'cizât-ı bâhire ve haşâyîş-i âyât ve kerâmât-ı zâhiresi beyânındadır. [276a/14]

Faşl-ı Şâni: Hâk sübhânehü ve te'âlâ ol hâzrete maşşûş kılup anlarla sâyir enbiyâ vü mürselin üzre teşrîf itdüğü âyât ve kerâmât-ı beyinâtun beyânındadır [309a/17]

Çışm-ı Şâni: Resûlu'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hâzretine maşşûş hâram kılınan nesnelere beyânındadır [322a/2]

Çışm-ı Râbi': Resûlu'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hâzretine muhtaşş olan fezâyil ve kerâmâtun beyânındadır [328a/10]

Makşad-ı Hâmis: Resûlu'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hâzretinün pâye-i mi'râcla ser-efrâz olup piş-gâh-ı hâzret-i ehadîyyetde envâ'-ı teşrîfât-ı mükâleme ve müşâhede birle şeref-i imtiyâz bulduğunu beyânındadır [367b/18]

Makşad-ı Sâdis: Ol Hâzret-i Resûlu'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellemün Çur'an-ı 'azîm ve kitâb-ı kerîmde şıdk-ı nübüvvet ve sübüt ve bi'setine şehâdet iden âyât-ı kerîmenün beyânındadır [396a/11]

Faşl-ı Şâni: Hâk tebârek ve te'âlâ anun hâkķında enbiyâ 'aleyhimü's-selâmdan ahz-ı mişâķ itdüğünün beyânındadır [407a/5]

Faşl-ı Sâlis: Hâk sübhânehü ve te'âlâ ol hâzretün şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem risâletine şehâdet itdüğünün beyânındadır [408b/5]

Faşl-ı Râbi': Tevrat ve İncil ve sâyir kütüb-i müteçaddimedde Resûlu'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hâzretinün nübüvvet ve risâletle zıkr-i cemîli cereyân itdüğünün beyânındadır [417b/8]

Faşl-ı Hâmis: Şol âyât-ı kerîmenün beyânındadır ki Hâk te'âlâ hâzreti anlarda Resûlu'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hâzretinün tahķiķ-i risâlet ve 'ulüvv-ı menzileti üzre kâsem itmişdür [423b/6]

Faşl-ı mezkûr beş nev' i müştemil kılınmışdır. [423b/17]

Nev'-i Evvel: Hâk tebârek ve te'âlânun ol hâzrete maşşûş kılduğı hulk-ı 'azîm ve fazl-ı 'amîm üzre itdüğü kâsem beyânındadır [423b/17]

Nev'-i Şâni: Hâk tebârek ve te'âlâ ol hâzrete şal'am in'am ü i'tâ itdüğü kâdr ü şeref-i müte'âlî üzre eyledüğü kâsemlerinün beyânındadır [425a/4]

Nev'-i Sâlis: Hâk te'âlânun ol hâzreti şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem vahy ü kitâbından getürdüğü eşyâda taşdıķi ve hîtâbında hevâdan tenzîhi üzre kılduğı kâsem beyânındadır [426b/4]

Nev'-i Râbi': Hâk sübhânehü ve te'âlâ ol hâzretün şal'am tahķiķ-i risâleti üzre itdüğü kâsem beyânındadır [431b/12]

Nev'-i Hâmis: Ol hazretüñ müddet-i hayâtına ve 'aşrına ve beledine vâkı' olan qasemlerüñ beyânındadır [432b/15]

Faşl-ı Sâdis: Haq sübhânehü ve te'âlâ Kur'an-ı 'azîminde Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hazretin nûrla ve sirâc-ı münîrle vaşf itdüğünüñ beyânındadır [435a/8]

Faşl-ı Sâbi': Ol hazretüñ vücüb-ı tã'at ve işbât-ı sünnetine delâlet iden âyet-i kerîme beyânındadır [436a/12]

Faşl-ı Şâmin: Ol hazretüñ şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hizmet-i şerîfinde lâzım olan âdâb ne idüğün beyân ider [438a/23]

Faşl-ı Tâsi': Şol âyet-i kerîmenüñ beyânındadır ki Haq te'âlâ ol hazretüñ a'dâsı itdüğü da'vâları bi'z-zât ibtâle mutaşaddî olduğun müteżammınlarıdır [440a/3]

Faşl-ı 'Âşir: Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem haqqında vârid olan âyât-ı kerîmeden izâle-i şübehât beyânındadır [441b/9]

Maqşad-ı Sâbi': Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hazretinüñ vücüb-ı muhabbet ve ittibâ'-ı sünneti beyânındadır [451b/11]

Faşl-ı Şânî: Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hazretine şalât ve selâm eylemek hükminüñ beyânındadır [465b/16]

Faşl-ı Şâlis: Muhabbet-i âl ve aşhâb-ı kirâm ve ehl-i beyt ve zürriyât-ı 'izâm beyânındadır [474b/23]

Maqşad-ı Şâmin: Ol hazretüñ şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem emrâz ve 'ilel şâhiblerine 'ilâcî zikrinde ve ta'bir-i rü'yâsı ve muğayyebâtdan ihbârı beyânındadır [485b/15]

Bu maqşad üç faşlı müştemildür. [485b/17]

Faşl-ı Evvel: Anuñ tıbbı beyânındadır [485b/17]

Ol hazretüñ 'ilâcî üç nev' üzre idi. [491a/10]

Nev'-i Evvel: Rü'yeti'l-heyye tıbbınıñ beyânındadır [491a/13]

Nev'-i Şânî: Ol hazretüñ şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem edviyye-i tabi'yye ile itdüğü mu'âlecât beyânındadır [503b/16]

Nev'-i Şâlis: Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hazretinüñ edviyye-i İlahiyye ile edviyye-i tabi'yyeden mürekkebe olanla mu'âlecesi beyânındadır [514b/10]

Faşl-ı Şânî: Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hazretinüñ ta'bir-i rü'yâları beyânındadır [518b/13]

Faşl-ı Şâlis: Ol hazretüñ şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem muğayyebâtdan haber virdükleriniñ beyânındadır [527a/15]

Qısm-ı Şâlis: Ol hazretüñ âyât-ı Kur'âniyyeden gayrıla ihbârı 'ani'l-muğayyebât itdükleriniñ beyânındadır [529b/23]

Maqşad-ı Tâsi': Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem hazretinüñ tã'at ve 'ibâdetleri beyânındadır [536a/20]

Ol hazretüñ beyân-ı 'ibādâtı yedi nev' üzere iktisâr olınmışdır [538b/5]

Nev'-i Evvel: Tahâreti beyânındadır [538b/6]

Bu nev' de bir kaç faşl vardır [538b/6]

Faşl-1 Evvel: Beyân-ı vuzû ve misvâkındadır [538b/6]

Faşl-1 Şânî: Ol hazretüñ şal'am âbdestde mübârek a'zâsını bir bir ve ikişer ikişer ve üçer üçer gısl itdüginüñ beyânındadır [541b/11]

Faşl-1 Şâliş: Ol hazretüñ keyfiyyet-i vüzü'ı beyânındadır [542a/9]

Faşl-1 Râbi': Mesh-i 'ale'l-huffeyn beyânındadır [545a/15]

Faşl-1 Şâliş: Ol hazretüñ şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem gıslı beyânındadır [547a/12]

Nev'-i Şânî: Ol hazretüñ şalâtı beyânındadır [549a/6]

Şalât hüşûşında kelâm beş kısma münkasım olur [549b/9]

Faşl-1 Evvel: Ferâyiz beyânında ve aña müte'allik olanlar zikrindedür [549b/9]

Bunda birkaç bâb vardır [549b/10]

Bâb-1 Evvel: Şalât-ı hams beyânındadır [549b/10]

Bu dahı birkaç faşlı müstemildür [549b/11]

Faşl-1 Evvel: Ferâyizi beyânındadır [549b/11]

Faşl-1 Şânî: Şol evkât beyânındadır ki Resûlu'llâh şal'am anlarda namâz kılmışdır [550a/20]

Faşl-1 Şâliş: Ol hazretüñ keyfiyyet-i şalâtı zikrindedür [552b/14]

Bunda birkaç fer' vardır [552b/15]

Fer'-i Evvel: Şıfat-ı iftitâhı beyânındadır [552b/15]

Fer'-i Şânî: Ol hazretüñ evvel-i Fâtiha'da besmele okuduğunuñ beyânındadır [554b/1]

Fer'-i Şâliş: Ol hazretüñ Süre-i Fâtiha âhîrinde âmîn kırâ'atı zikrindedür [556a/4]

Fer'-i Râbi': Şabâh namâzında Fâtiha'dan sonra okuduğunuñ beyânındadır [556a/18]

Fer'-i Hâmis: Şalât-ı zuhr ile 'aşrda kırâ'atları beyânındadır [557a/14]

Fer'-i Sâdis: Akşam namâzında kırâ'at itdüginüñ beyânındadır [558a/4]

Fer'-i Sâbi': Şalât-ı 'işâda kırâ'at itdüginüñ beyânındadır [559a/1]

Fer'-i Sâbi': Şıfat-ı rükû'ı beyânındadır [559a/21]

Fer'-i Tâsi': Miqdâr-ı rükû'ı beyânında [559b/2]

Fer' -i 'Âşir: Rükû' da didügi tesbihât beyânındadır [559b/19]

Fer' -i Hâdi 'Âşere: Ol hâzretüñ sücûdı beyânındadır [560b/21]

Fer' -i Şânî 'Âşere: Teşehhüdde cülûsı beyânındadır [562b/8]

Fer' -i Şâlis 'Âşere: Teşehhüdi beyânındadır [563a/9]

Fer' -i Râbi' 'Âşere: Şalâtdan soñra teslimi beyânındadır [565b/15]

Fer' -i Hâmis 'Âşere: Ol hâzretüñ künütü beyânındadır [568a/3]

Faşl-ı Râbi': Ol hâzretüñ secde-i sehvi zikrindedür [568b/5]

Faşl-ı Hâmis: Ol hâzretüñ namâzdan soñra itdügi tesbihât ve sâyir zikrindedür [569a/22]

Bâb-ı Şânî: Cum' a namâzı beyânındadır [571b/11]

Bâb-ı Şâlis: Ol hâzretüñ teheccüdi beyânındadır [578a/14]

Bâb-ı Râbi': Ol hâzretüñ vitri beyânındadır [587a/3]

Bâb-ı Hâmis: Şalât-ı duhâsı beyânındadır [588b/18]

Қısm-ı Şânî: Ol hâzretüden şalla'llähü 'aleyhi ve sellem mervî olan nevâfil ve anlaruñ ahkâmı beyânındadır [591b/4]

Bunda iki bâb vardur [591b/5]

Bâb-ı Evvel: Evkât-ı maqrûn olan nevâfil beyânındadır [591b/5]

Bunda dağı iki faşl vardur [591b/6]

Faşl-ı Evvel: Şalât-ı hams ve cum' a sünnetlerinüñ beyânındadır [591b/6]

Bunda dağı birkaç fer' vardur [591b/7]

Fer' -i Evvel: Rivâyet-i müştereke-i Câmi' olan nevâfil beyânındadır [591b/7]

Fer' -i Şânî: Şabâh sünneti beyânındadır [592a/13]

Fer' -i Şâlis: Sünnet-i zuhr beyânındadır [593a/9]

Fer' -i Râbi': Sünnet-i 'aşr beyânındadır [593b/10]

Fer' -i Hâmis: Sünnet-i mağrib beyânındadır [594a/16]

Fer' -i Şâdis: Yatsu namâzı sünnetin beyân eyler [595a/10]

Fer' -i Sâbi': Râtibe-i cum' a beyânındadır [595a/16]

Faşl-ı Şânî: Şalât-ı 'iydüñ beyânındadır [596a/7]

Bunda üç fer' vardur [596a/7]

Fer' -i Evvel: ' Aded-i rek' atı beyânındadır [596a/7]

Fer' -i Şânî: ' Aded-i tekbîrât beyânındadır [596a/18]

Fer' -i Şâlis: Vaqt ve mekânı beyânındadır [596b/20]

Fer' -i Râbî: ' Ezân ve ikâmet beyânındadır [597a/12]

Fer' -i Hâmis: Kıra' atı beyânındadır [597a/17]

Fer' -i Sâdis: Hıttbesi beyânındadır [597b/2]

Fer' -i Râbî: ' Ol hâzretten şalla'llâhü ' aleyhi ve sellem ' iyd-i fıtrda muşallâya çıkmadın ta' am yidüginüñ beyânındadır [598a/17]

Bâb-ı Şânî: Resülu'llâh şalla'llâhü ' aleyhi ve sellem hâzretinüñ esbâba maqrûn olan nevâfili beyânındadır [601a/12]

Bu bâbda dört faşl vardır [601a/13]

Faşl-ı Evvel: Şalât-ı kûsûf beyânındadır [601a/14]

Faşl-ı Şânî: Şalât-ı istiskâsı beyânındadır [601b/11]

Faşl: [604a/3]

Faşl: [604a/10]

Kısm-ı Şâlis: Ol hâzretüñ seferde kılduğı şalât beyânındadır [604b/9]

Bunda bir kaç faşl vardır [604b/10]

Faşl-ı Evvel: Kaşr ve ahkâm-ı kaşr beyânındadır [604b/10]

Bu dağı iki nev' üzredür [604b/10]

Nev' -i Evvel: Ol hâzret ne kadar menzilde kaşr-ı şalât eylerdi anuñ beyânındadır [604b/11]

Fer' -i Şânî: İmâmetle kaşr beyânındadır [605b/5]

Faşl-ı Şânî: Bunda dağı iki fer' vardır [606a/18]

Fer' -i Evvel: Ol hâzret şal' am iki şalât beynin cem' itdüginüñ beyânındadır [606a/19]

Fer' -i Şânî: Müzdelife'de cem' itdüginüñ beyânındadır [606b/13]

Faşl-ı Şâlis: Resülu'llâh şalla'llâhü ' aleyhi ve sellem hâzretinüñ seferde nâfile kılduğınunñ beyânındadır [607a/6]

Faşl-ı Râbî: ' Ol hâzretüñ dâbbe üstinde nâfile kılduğınunñ beyânındadır [607b/19]

Kısm-ı Râbî: ' Ol hâzretüñ şalât-ı havf kılduğınunñ beyânındadır [608b/22]

Kısm-ı Hâmis: Şalât-ı cenâze kılduğınunñ beyânındadır [610a/12]

Bunda dağı bir kaç fer' vardır [610a/13]

Fer'-i Evvel: 'Aded-i tekbîrâtı beyânındadır [610a/14]

Fer'-i Şânî: Kıra'atı ve du'ası beyânındadır [610a/21]

Fer'-i Şalîs: Ol hazretüñ kabır üzre şalâtı zikrindedür [611a/13]

Fer'-i Râbî: Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem şalât-ı gâ'ib kılduğınun beyânındadır [612a/16]

Nev'-i Şalîs: Resûlü'llâh şalla'llâhü 'aleyhi ve sellemün zekât hüşüşında sîreti zikrindedür [613a/7]

Nev'-i Râbî: Resûlü'llâh şal'am hazretinün şıyâmı zikrindedür [616a/8]

Ol hazretüñ şal'am şıyâmı iki kısım üzredür [617a/21]

Kışm-ı Evvel: Şıyâm-ı Ramazân'dur [617a/22]

Bunda bir kaç faşl vardır [617a/22]

Faşl-ı Evvel: Şıyâm-ı Ramazân'da vâkı' olan 'ibadâtı beyânındadır [617a/23]

Faşl-ı Şânî: Rü'yet-i hilâl ile şıyâmı beyânındadır [618b/14]

Faşl-ı Şalîs: Ol hazretüñ 'adl-ı vâhid şehâdetiyle şavmı beyânındadır [619a/18]

Faşl-ı Râbî: Ol hazretüñ şâ'im iken itdüğü tedâvî ve gâyr-ı ahvâli zikrindedür [619b/12]

Faşl-ı Hâmis: Ol hazretüñ zamân-ı iftârı beyânındadır [620b/9]

Faşl-ı Sâdis: Ol hazretüñ neyle iftâr itdüklerinün beyânındadır [620b/21]

Faşl-ı Sâbi: Ol hazretüñ şal'am 'inde'l-iftâr buyurduğı kelimât beyânındadır [621a/9]

Faşl-ı Şâmin: Ol hazretüñ şavm-ı vişâli beyânındadır [621a/22]

Faşl-ı Tâsi: Ol hazretüñ şahûrı beyânındadır [623a/17]

Faşl-ı 'Âşir: Resûlü'llâh şal'am hazretinün seferde şavmı ve iftârı beyânındadır [623b/10]

Kışm-ı Şânî: Ol hazretüñ şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem şavm-ı ramazândan gâyrı şıyâmı zikrindedür [624a/14]

Bunda bir kaç faşl vardır [624a/15]

Faşl-ı Evvel: Ba'zı aylarda bir kaç gün şavm bir kaç gün iftâr itdüğünün beyânındadır [624a/15]

Faşl-ı Şânî: Şavm-ı 'âşürâ' tutduğunuñ beyânındadır [624b/18]

Faşl-ı Şalîs: Ol hazretüñ Şa'bân ayında şâ'im olduğunuñ beyânındadır [627b/5]

Faşl-ı Râbî: Ol hazretüñ 'aşr-ı Zi'l-hicce'de şıyâmı zikrindedür [629a/22]

Faşl-ı Hâmis: Ol hazretüñ eyyâm-ı üsbü' da şıyâmı zikrindedür [630b/2]

Faşl-ı Sâdis: Ol hazretüñ eyyâm-ı beyz tutduğunuñ beyânındadır [631b/14]

Nev'-i Hâmis: Ol hâzretüñ şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem i'tikâfî ve Ramazân'uhn 'aşr-ı âhîrinde içtihadı ve Leyletü'l-kadr'ı taḥarrisi beyânındadır [632b/6]

Nev'-i Sâdis: Ol hâzretüñ ḥaccı ve 'umresi beyânındadır [635a/16]

Nev'-i Sâbi': Ol hâzretüñ 'ibādâtı ve ba'zı ed'ıye ve ezkârı ve kıra'atı beyânındadır [654a/15]

Maḳşad-ı 'Āşir: Ḥaḳ sübhānehü ve te'ālâ ol ḥâzreti ḥaḫire-i ḳuds ve civâr-ı ünse da'vetle itmâm-ı ni'met ve ekmel-i ikrâm ve 'izzet itdügünün beyânındadır [666b/2]

Maḳşad-ı mezbûr üç faşlı müştemildür [666b/5]

Faşl-ı Evvel: Dâr-ı fenâdan sarây-ı beḳâyâ intikâline dâll olan rümûz ü işârât zikrindedür [666b/6]

Faşl-ı Şânî: Ādâb-ı ziyâret-i ḳabr-i şerîf ve mescid-i münîfi beyânındadır. [682a/18]

Faşl-ı Şâlis: Resûlu'llâh şal'am ḥâzretinün yevm-i âhîretde fezâ'il-i evveliyât ve 'ulüvv-ı derecâtla tafḫîli ve şefâ'ata ve maḳâm-ı maḫmûdla ta'zîm ü tebcîli zikrindedür [694a/9]

SONUÇ

Türk edebiyatında müellifler Hz. Peygamber'in hayatını telif ve tercüme olmak üzere iki ayrı şekilde kaleme almışlardır. Bu alanda tercüme edilen eserlerden biri de Bâkî'nin Arapçadan tercüme ettiği *Meâlimü'l-Yakîn* adlı siyer kitabıdır. Eserin tamamının bilimsel neşri henüz gerçekleşmemiştir. Eser, siyer alanında ilahiyat çalışmalarına kaynak teşkil ettiği gibi eserin Bâkî tarafından kaleme alınmış olması eserin klasik Türk edebiyatı sahasında da fevkalade önemli olmasını sağlamıştır. Eserin muhtevası üzerinde yaptığımız çalışma neticesinde varılan sonuçlardan bazıları aşağıda zikredilmiştir.

Eser mukaddime dışında sade denilebilecek bir üslûpla kaleme alınmıştır. Bu durum eserin okuyucular tarafından kolay anlaşılmasını sağlamıştır.

Eserde anlatılan seriyye ve gazalar hicretin birinci ve on birinci tarihlerini kapsamaktadır. Bu durum eserin Hz. Peygamber'in Medine dönemini ihtiva ettiği sonucuna varılabilir.

Eserde seriyye ve gazaların dışında Hz. Peygamber'in abdest, namaz, oruç gibi İslam'ın rükünleri ve tıbbı dair görüşlerine yer verilmiştir. Bu durum eserin sadece siyer kitabı olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Netice itibarıyla bu çalışmada *Meâlimü'l-Yakîn* diğer adıyla *Siyer-i Bâkî* adlı eserde geçen konular genel çerçevede özetlenmiş ve eserin muhtevası hakkında okuyuculara kolaylık sağlanması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

Bâkî. *Meâlimü'l-Yakîn Fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Ahmed III Kitaplığı. No. 489. Vr. 1b-718a.

Devellioğlu, Ferit (1999). *Osmânîca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Yay.

Dilçin, Cem (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.

Koşik, Halil Sercan (2014). *Bâkî'nin Araççadan Tercüme Mensur Bir Eseri: Fezâil-i Mekke Yahud el-İ'lâm bi-A'lâmi Beledillâhi'l-Harâm Tercümesi*, Dil ve Edebiyat Araştırmaları, S. 10, s. 131-148.

Küçük, Sabahattin (1998). *Bâkî ve Divanından Seçmeler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

Pala, İskender (1998). *Bâkî*, İstanbul: Timaş Yay.

Poyraz, Yakup-Tergip Ayhan (2010). *Bâkî'nin Meâlimü'l-Yakîn Adlı Mensur Eseri*. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Ordu: C.1, s. 135-143

Şemseddîn Sâmî (1996). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yay.

Timurtaş, Faruk Kadri (1987). *Bâkî Divanı'ndan Seçmeler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

